

Oulun kalatalouskeskus

Haapajärven koekalastusraportti



30.11.2022

Kalatalousasiantuntija Heikki Tahkola, ProAgria Oulu/Oulun kalatalouskeskus,
puh. 040 747 7652, heikki.tahkola@proagria.fi

Maisema- ja ympäristöasiantuntija Maarit Satomaa, ProAgria Oulu/Oulun Maa- ja Kotitalousnaiset
puh. 040-566 7924, maarit.satoma@maajakotitalousnaiset.fi

Kalatalousneuvoja Jarmo Tuukkanen ProAgria Oulu/Oulun Kalatalouskeskus
puh. 045 657 8709, jarmo.tuukkanen@proagria.fi

Oulun kalatalouskeskus

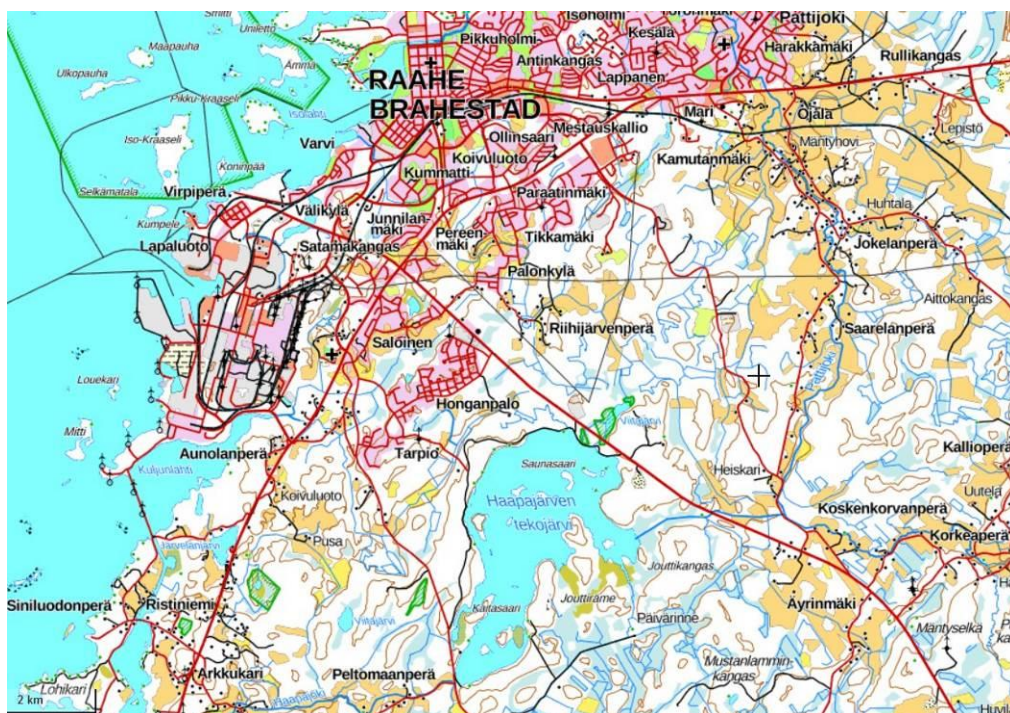
Sisällys

1. Taustaa:	3
2. Ajankohta ja käytetty kalusto	4
3. Saaliin käsittely ja tallentaminen	5
4. Tulokset	6
5. Tulosten tulkinta ja johtopäätökset.....	6
6. Loppusanat	9

Oulun kalatalouskeskus

1. Taustaa:

Haapajärvi on pinta-alaltaan n. 439 ha. Haapajärven tekojärvi (järvitunnus 84.088.2.001) sijaitsee Raahen kaupungin keskustasta 5 kilometriä kaakkoon (kuva 1) Järvi on noin 4 kilometriä pitkä ja 2 kilometriä leveä. Sen säännöstelyväli on 14,64-17,84 metriä merenpinnasta. Järven suurin syvyys on 7 metriä ja tilavuus 11,5 miljoonaa kuutiometriä.



Kuva 1. Haapajärven sijainti

Haapajärven tekoallas rakennettiin vuosina 1966-67 turvaamaan Rautaruukki Oy:n makeanveden saantia. Alkuperäinen Haapajärvi imuropattiin ja lisäksi rakennettiin 1500 metriä patovallia. Valmistumassa olevaan tekojärveen alettiin laskea vettä Pattijoesta 14.4.1967, vaikka allas ei ollut vielä valmis. Penkereitä korotettiin altaan täyttyessä ja syyskuun loppuun 1967 mennessä patovallit olivat valmiit. Lopulliseen korkeuteensa tekojärvi täyttyi viimeistään kevään 1968 kevättulvien vesistä.

Haapajärvi laskee vetensä 7 kilometriä pitkän Haapajoen kautta merestä padottuun Siniluodon tekoaltaaseen. Tästä vesi jatkaa matkaansa kolmanteen tekoaltaaseen, eli Kuljunlahteen. Siitä SSAB:n terästehdas ottaa vettä jäähdytykseen.

Oulujoen-lijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelman 2022 - 2027 mukaan luokitellaan matalaksi runsashumuksiseksi järveksi (MRh). Ekologiselta luokitukseltaan tällä hetkellä tyydyttävä.

Oulun kalatalouskeskus

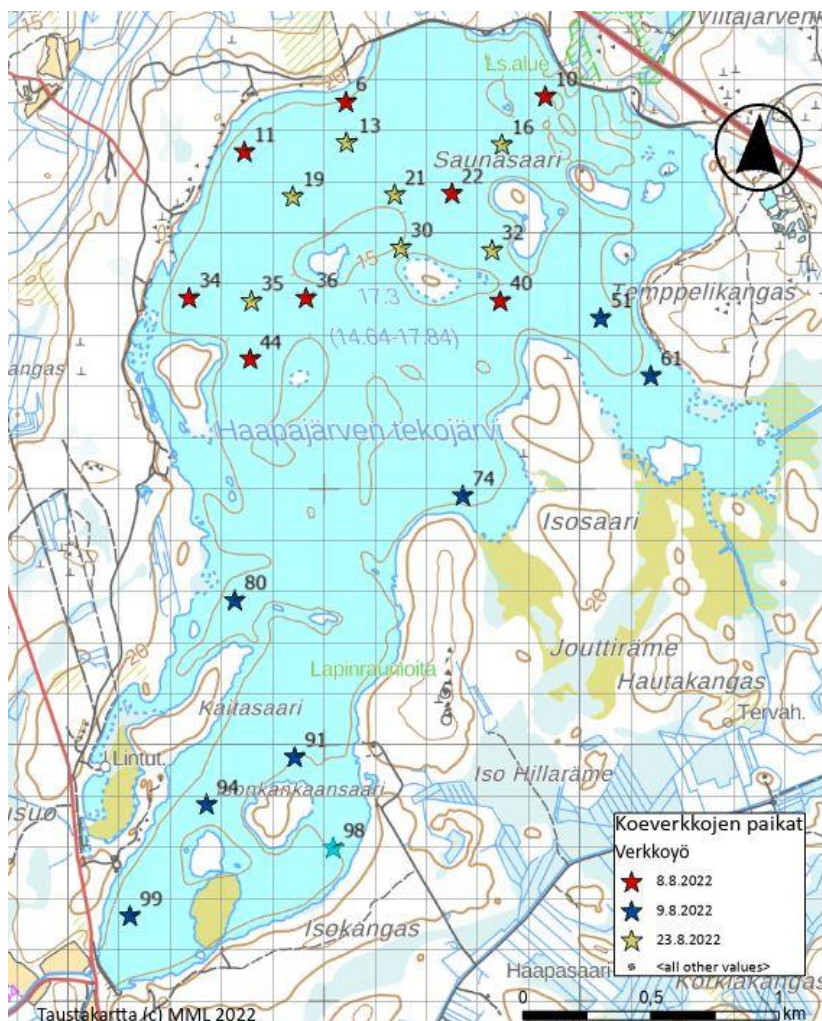
POPEly (Timo Yrjänä) pyysi Oulun kalatalouskeskuksesta tarjousta Haapajärven koekalastuksesta toukokuussa 2022. Oulun kalatalouskeskuksen tekemä tarjous hyväksyttiin ja varsinainen koekalastus tehtiin kahdessa jaksossa. 8.8. -10.8. ja 23.- 24.8.

2. Ajankohta ja käytetty kalusto

Koekalastus oli tarkoitus tehdä yhdessä jaksossa 8. – 11.8. välisenä aikana, mutta koekalastus piti keskeyttää myrskyksi yltyneen itätuulen takia.

Ensimmäinen jakso tehtiin 8.8.- 10.8. välisenä aikana yhteensä 8:lla standardin mukaisella NORDIC-koeverkolla. Verkkoyön pyyntiaika oli vähintään 12 tuntia.

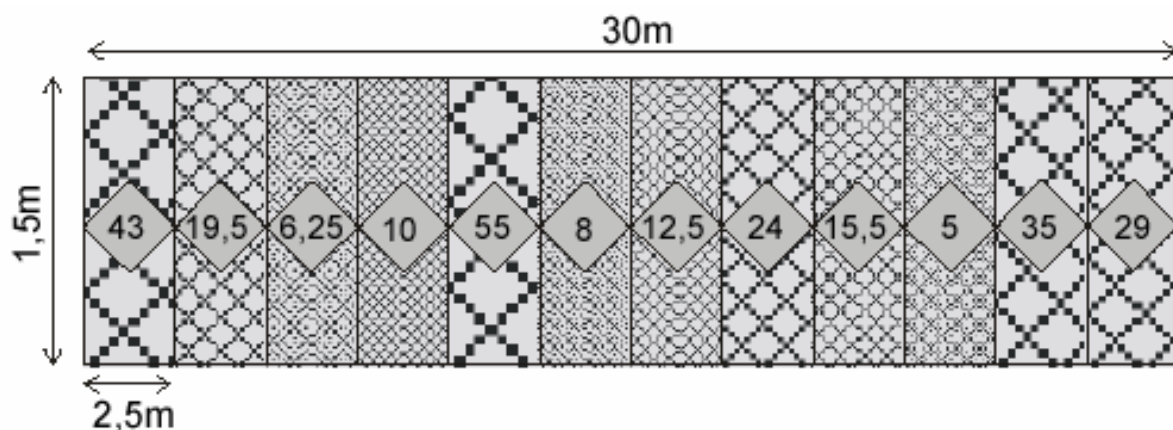
Haapajärvi jaettiin LUKE:n standardin mukaisella ohjeistuksella 200 m * 200 m kokosiin pyyntiruutuihin (yli 50 ha:n vesistö). Koeverkkojen sijainnit ja laskusuunnat vesistössä oli määritelty sattumanvaraisesti arpomalla ruutu- ja ilmansuuntakohtaisesti (Kuva 2). Kokonaisverkkoöiden määrä oli 24 verkkoyötä.



Kuva 2 koeverkkojen sijainti

Oulun kalatalouskeskus

Yksi koeverkko muodostuu 12 eri harvuisesta 2,5 metriä pitkästä ja 1,5 metriä korkeasta paneelista. Paneelien silmäharvuudet ovat 43, 19,5, 6,25, 10, 55, 8, 12,5, 24, 15,5, 5, 35 ja 29 mm (kuva 3).



Kuva 3. Koeverkon rakenne.

3. Saaliin käsittely ja tallentaminen

Saalis käsiteltiin verkko- ja solmuvälikohtaisesti.

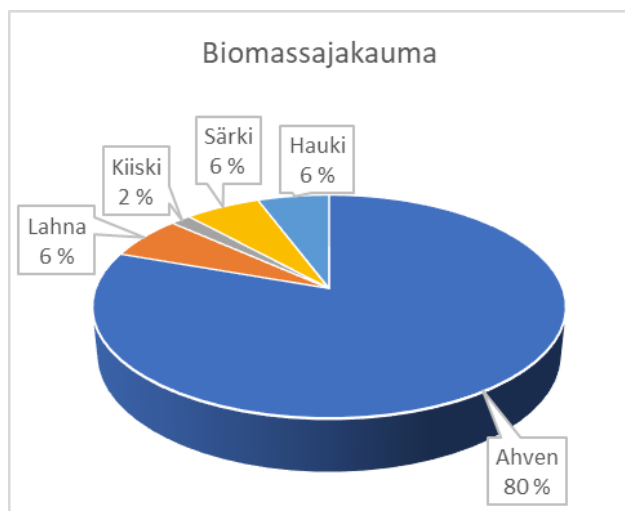
Jokaisen verkon saaliista laskettiin eri kalalajien yksilömäärät ja punnittiin yhteispainot gramman tarkkuudella paneelikohtaisesti. Lajikohtaisten kokonaissaaliiden perusteella laskettiin yksikkösaaliit (kpl/verkko ja g/verkko).

Kalojen pituus mitattiin yhden cm tarkkuudella lajikohtaisten kokojakaumien laskemista varten. Lisäksi laskettiin erikseen petoahventen (≥ 15 cm) yksilömäärä ja yhteispaino petokalojen osuuden selvittämistä varten.

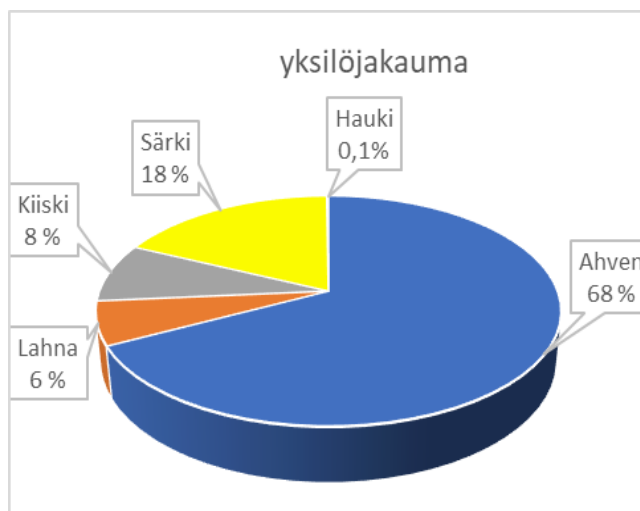
Oulun kalatalouskeskus

4. Tulokset

Koeverkkosaaliiden yhteispaino (biomassa) oli 44 048g (→ 1 835g/verkko/yö). Kokonaisyksilömäärä 686 kpl (→ 28,6 kpl/verkko/yö). Kuvat 4 ja 5.



Kuva 4



Kuva 5

Ahventen osuus kokonaisbiomassasta oli 80% ja 68% yksilöjakaumasta.

Petokalakoon (<15cm) täyttävien ahventen yksilömäärä oli 83 kpl ja biomassa 31 504g. Petokalakoon ahventen keskiarvo oli 379,6g (vaihtelu 124g – 1598g).

Kaikkien särkikalajien osuus kokonaisbiomassasta oli 12% ja 24% yksilöjakaumasta.

Koekalastuksen yhteydessä saatiin myös 6 rapua, jotka vapautettiin verkon noston yhteydessä. Ravut olivat arviolta 10 – 14cm mittaisia.

5. Tulosten tulkinta ja johtopäätökset

Vertailtaessa tuloksia SYKE 37/2019 julkaisemaan raportin ”*Pintavesien tilan luokittelu ja arviointiperusteet vesienhoidon kolmannella kaudella*” tuloksiin voidaan tämän koeverkkokalastuksen perusteella pelkkien lukujen perusteella todeta

- koekalastuksen kokonaisbiomassa oli 1835g/verkko/yö, mikä kuvastaa välttävää tilaa
- kokonaisyksilömäärä oli 28,6kpl/verkko/yö, mikä kuvastaa erinomaista tilaa
- särkikalajien biomassaosuus oli vain 12%, mikä kuvastaa erinomaista tilaa

Saalis kuitenkin koostui isoksi osaksi kookkaista petoahvenista (petoahven% yli 70), joten todellisuudessa järven tilanne on jopa luokittelulaskennan antamaa kuvaa parempi.

Julkaisussa esitettyjen vertailuarvojen laskennassa ”laskuri” katsoo painosaalista vain painona eikä mieti, mistä paino tulee. Tällöin isojen kalojen järvissä luokittelutulos on huonompi, vaikka muuten kaikki on hyvin. Koekalastussaaliin lajijakaumasta valtaosa (68 %) oli ahvenia, joista petokalakoon ahvenia oli runsaasti (71,5%).

Oulun kalatalouskeskus

Voimakas ahvenkanta ja varsinkin petokalakokoisten ahventen suuri määrä pitää huolen, ettei särkikalat pääse runsastumaan. Ahventen pituusjakauma eri verkkopaneelien mukaan esitetty kuvassa 6.

Haukien osuus lajijakaumassa ei ole merkittävä, mutta biomassaa tarkasteltaessa huomataan, että haukien osuus kokonaisbiomassassa on 6 %, hauet olivat hyväkuntoisia ja osaavat hyödyntää järven pikkukaloja ravinnokseen tehokkaasti. Haukia Haapajärven on paljon ja ne ovat isoja (suullinen tiedonanto paikallinen vesialueen edustaja ja kalastuksen valvoja), mutta ne eivät välttämättä tartu pieniin ja hepposiin koeverkkoihin.

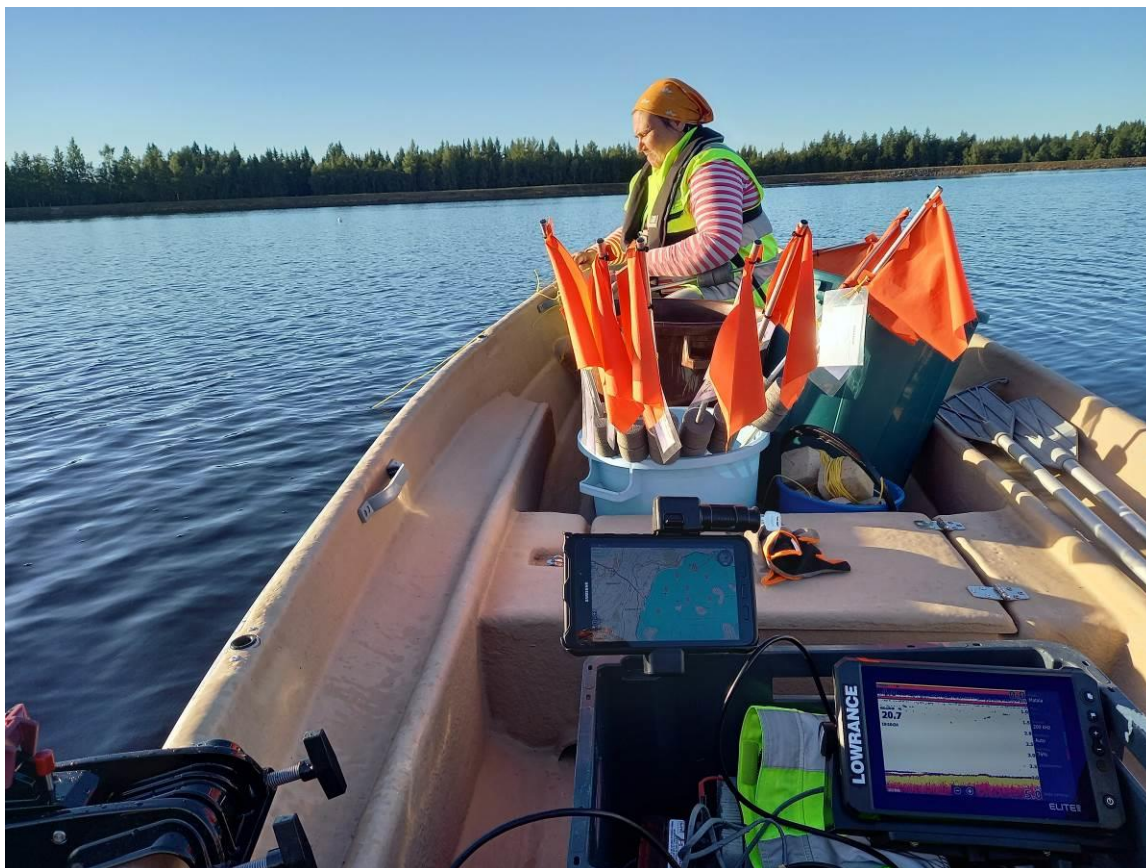
Verkoissa oli myös rapuja ympäri järven ja ravut olivat käyneet syömässä verkoista kaloja, varsinkin särjet näyttivät olevan niiden suurta herkkua.

NORDIC KOKOJAKAUMAPÖYTÄKIRJA													
Laji: Ahven		Järvi: Haapajärven tekoallas							kalojen mittaajat:				
Pvm:		Havaintoalue: kaikki koeverkkojen kalat							Heikki Tahkola ja Maarit Satomaa				
Pituus cm	solmuväli mm												
	5	6,25	8	10	12,5	15,5	19,5	24	29	35	43	55	yht. kpl
5		3											3
6	2	11	47										60
7	1	2	94										97
8			5	1									6
9			1	2	3								6
10			4	10	19	1							34
11				2	66	1							69
12					43	13	1						57
13						33							33
14						7		1					8
15							3						3
16							1						1
17													
18													
19						1		1					2
20								1					1
21													
22					1	1							2
23							1	1					2
24							1		1				3
25										1			3
26			1			2		1	3	5			12
27									1	6	1		8
28						2			2	5			9
29									1	1			2
30										1			1
31			1			2				1			4
32										1	1		2
33	1												1
34										1			
35										3	1		4
36									1	1	2	1	5
37												1	1
38	1					1							2
39							1				1	2	4
40												1	1
41											2	3	5
42													
43												1	1
44											1	1	2
45													
	5	16	153	15	132	64	8	8	9	29	9	10	

Kuva 6 . Ahventen pituusjakauma eri verkkopaneelien mukaisesti.

Oulun kalatalouskeskus

Koekalastuksen yhteydessä järven kalastoa seurattiin lasku- ja nostokerroilla myös kaikuluotaimen ja karttaplotterin avulla (kuva 7).



Pyyntin aikana havaittiin, että kaloja oli ympäri järven hajallaan. Parveutumista oli lähinnä pikkukalojen osalta suojarannoilla ja paikoin syvänteiden reunamilla.

Muuta kalastuspainetta ei koekalastuksen aikana ollut juuri lainkaan. Kaksi- kolme venettä uisteli, mutta verkkoja tms muita pyydyksiä järvellä ei näkynyt. Paikallisen kalastuksen valvojan mukaan kalastus painottuu lähinnä viikonloppuihin ja loma-aikaan, mutta kalastuspaine ei ole kovinkaan suuri. Järven kokoa, nykytilaa ja kalaston rakennetta tarkasteltaessa voidaan kokonaiskalastuspainetta pitää melko pienenä.

Kalastuspainetta voi myös laskea yleinen käsitys siitä että Haapajärven kaloja ei voisi syödä varsinkaan lämpimän veden aikaan, makuhaittojen takia. Kalastuksen valvojan mukaan makuhaittoja esiintyy ainoastaan silloin, kun vesi on kesällä pitempiaikaisesti alhaalla. Kesällä 2022 vesi oli koko kesän ollut suhteellisen korkealla, eikä makuhaittoja hänen mukaansa ole ollut. Testasimme itsekin asiaa ja savustimme kolme 500 – 700g ahventa (kuva 8) ja niissä ei ollut minkäänlaisia makuhaittoja. Ainut haitta oli, että ne loppuivat kesken...

Oulun kalatalouskeskus



Kuva 8. Makutestiin valikoituja ahvenia

Nykyisen kalastuspaineen vallitessa, näyttäisi siltä, että petokaloja on runsaasti ja ne pitävät järven särkikalakannan kurissa luontaisesti. Mikäli petokaloihin kohdistuu liikaa kalastuspainetta voi se horjuttaa nykyistä kalakannan kokoa siten, että särkikala- ja ahvenkanta runsastuu ja yksilöko muuttuu pienemmäksi silpuksi.

Rapukanta näyttää vahvalta ja sitä esiintyi koeverkkokalastuksenkin yhteydessä ympäri järveä, eli ravun pyyntiä voisi hieman lisätä luvanvaraisesti. Rapuruton leviämistä alueelle tulee kumminkin ehkäistä kontrolloidun luvanmyynnin ja tehokkaan kalastuksen valvonnan avulla.

6. Loppusanat

Haapajärveä pidän erittäin mielenkiintoisena ja kauniina lähivirkistys- ja kalastuskohteena, jonka toimintaa voisi halutessaan monipuolisesti kehittää. Järvi sijaitsee hyvien kulkuyhteyksien varrella ja on helposti saavutettavissa. Kauempaa tulleille löytyy myös edullista ja tasokasta majoituspalvelua ihan kivenheiton päästä ja samoin muut tykötarpeet kaupat yms.

Järvi soveltuu rikkonaisen ja moni-ilmeisen rantaviivan ansiosta esim melontakohteeksi. Alueella on monipuolinen linnusto, joita on helppo ja mukava bongaila vaikka kanootista. Melonnan yhteydessä voisi samalla kalastaa komeita ahvenia ja rantautua suojaan lahden poukamaan tehtyyn tauko- ja nuotiopaikkaan. Nuotiopaikalla voisi keitellä nokipannukahvit ja nauttia eväistä. Tauko- ja tulistelupaikkoja voisi olla useampikin ympäri järveä.

Penkkatien varteen voisi tehdä pari kunnollista veneenlaskuluiskaa vesille pääsyä helpottamaan ja uimapaikkoja voisi kunnostaa. Pitkin rantoja lojuvat käyttämättömät veneet tulisi poistaa? ja veneiden säilytyspaikat voisivat olla muutamassa merkityssä paikassa esim. veneenlaskuluiskien läheisyydessä. Tässä muutamia esimerkkejä mitä tuli mieleen järvellä ensimmäistä kertaa käyneenä mieleen. Aion kyllä palata Haapajärvelle uudestaan myös vapaa-ajallani.